

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1969 ч. апрель 26 | СУББОТА | № 99 (7945) | Өртөө 2 көп.

ОТЧЁТТУГ КОНЦЕРТТЕР

Ленинчи түс чылае кирер эргини м-
рыдай-ла чаа арта бастымыс. Чүгө ча-
гыс чыл арткан ол уугу байырлаче бис-
тиң республиканың бүгү ажилчы чонна-
ры кып-ажылачы бедик көдүрүшкүлүгү,
идей-политика талазы-биле хей-айттыг ут-
кы башы олар.

Ивановичиң төртүтүнгенден бээр 100
чыл бээр юбилейге белетке ажилда-
ры улам калбартырыңа база бар уугу
депкин—Совет Тыманың 25 чылы бээр
чокушала келген. Тыманың бүгү ажил-
чылары-биле кады, республиканың кул-
тура ажилдачылары, бот-тымгыр та-
лантылары ол байырлаада уран чүгө
оңагай белеткелерге ужуражыр. култура-
массалыг ажилдары улам калбартыр
дээр чүткүлдү ажилдан турар.

Чонун бот-тымгыр уран чүгү, та-
лантымы калдыг-даа уугу културуг
хожузделсин, чечен чогаалының уран
чүгүнүн төттүмөс үнөр дөзү болуп кел-
син. Моон ужурунда чечен чогаалдың бо-
луп элестеринин, белеткелерин, дека-
дизмдин, бот-тымгыр уран чүгүнүн ко-
рулдарын, отчөттүг концерттерин, бүгү
туртаадагы мыканы, В. И. Ленинниң төрт-
түнгөн хүнүнден бээр 100 чыл бээр юби-
лейинге, Совет Тыманың 25 чыл оюнга ту-
раскаалды, бистин республикада чараалап
болгай. Уугу талаантың ол калбак
көрүдөлери марксизм-ленинчи теорияны
пропагандалаарыңа, ленинчи идеяларын
Тыва черде боттанышкынын, национал
хевирин, социалисттик утка-шпынары
култураның хожузделсин уран чүгүнүн
дууза-биле тода көрүдөлөрүнче утганан.

Республика ийишсаалында боттарының
бот-тымгыр уран чүгү коллективтерин
деп шилеп алган отчөттүг концерттерин
тамдык районнар эрткин чылына көр-
гүскүдөн. Кызылдан бот-тымгыр ар-
тистери чамдык районнарга бармы, отчөт-
түг концерттерин көргүскен. Ленинчи юби-
лейге хамаарыштыр ажилдан кылган хем-
чегерин бээр, бот чылым май—сен-
тябрь айларында Каз-Хем, Бай-Тайга, Ба-
рым-Хемичи, Тес-Хем болгаш Эрин ра-
йоннар Кызылга дээр отчөттүг концертте-
рин көргүзөр.

Уугу юбилейге турсааткан отчөттүг
концерт бургу районун чүгө бот-ты-
мгыр уран чүгүнүн көргүзүт дөөс. ха-
ры оон ажал-агый култура ажилда-
чылар, депинде база көргүзүп турар
политиктиң чүгү ажал болуу билин-
гир. Мынганга республика ийишсаалына
га отчөттүг концерт көргүзөр районнар
ның партия, профсоюз, комсомол ор-
ганизациялары, култура ажилдачылары
оң белеткелерге чүгүлө кичээлгеини са-
лыр, хой-ниятиң күжүн өчө эилде-
дөө ужуражыр.

Кандыг-даа көрүдө чер-черге белетке-
лдерден, ажилдардан эгелерин бисте ча-
чыл апарган. Илалыг бот-тымгыр уран
чүгү көрүдөлөрүн киркишчилери чоңун
инишсаалда эң таланттылдардан шилет-
кени алаар. Илалыг отчөттүг кон-
церттер көргүзөр-даа база өскө-даа рай-
оннар оң-бүс, күдүмчү, квалитет болгаш
суураар ажал биле концерттер көрүдө-
ниң организациялар турарын бүгү тала биле
деткил херек.

Бай-Тайга районун бот-тымгыр уран
чүгү киркишчилери баштай тус-тус суу-
рларыга уран чүгү көрүдөлөрүн эрттир-
гилээш, оон эң эки дээр таланттылдарын

шалап алган, район көрүдөлөрүн белет-
кенип турганнар. Оон дараазында бот-
тымгыр уран чүгүнүн фестивалын район
төүнгө эрттиргеш, аңаа колхозтарны,
«Тээли» совхозун салбырларын болгаш
район төүндө уугу коллективтерин ки-
риштиргеш. Оон мурунда национал хо-
жу херекселерин кылырын болгаш
ооларга ойларын район конкурсуун
баа эрттиргеш, оон киркишчилери хой,
үр-түнелди эки болган.

Эрин районда белеткелер район төү-
нүг болгаш колхозтар суурааларын кү-
дүмчү, агитквартиралар концерттеринден
эгелен турары чере эки. Ол районда кон-
цертке кедер хей белеткелерге база чу-
гула сагын салып, оон көрүдөлөрүн,
делегелерин районнар ишкан иччээр,
дараалашкан чорудар болза, таланттыг
ка кижилерин илердин алдына, ре-
пертуарын шын шилеп ап, байлак бо-
лурарына, белеткелди малай бикшкан бо-
лурарына уугу ужуз-дузалыг.

Бот-тымгыр уран чүгүнүн көрүдө-
лөргө кайы район эки болурун кым-да
баш уугу чугаалап шыдаас-ла. Бичала-
жон хамык чүвени белетке шилтирээр
дээр маргыш чок. Ол хиреле че чамдык
районнар бот чүгүлө херекти чедир үнө-
сей турар чоруктар база бар. Отчөттүг
концерттин Кызылга баштай көргүзөр
кылдыр планнаттыган Каз-Хем районда
бо талазы-биле белетке ажилдары көч-
тү оожум чоруп турар. Хой чурттакы-
чы уугу суураалары хиреле-де тус-тус
ажал-агыйларда бот-тымгыр уран чүгү
белеткелерин концерттерин ховар болуп
турар. Тес-Хем район отчөттүг концертке
белеткелге ам-даа кирбөө деп болуур.

Уугу юбилейге адал болурун ту-
рар мындыг чугула херекти тоомча чок
көөр чорук турбае ужуражыр. Угунде
адал районнарның партия, совет, өскө-
даа хой-ниити организациялары, култу-
ра ажилдачылары чогуур түнелди кы-
лып, боттук хемчегерин алыр үе келген.

Бот-тымгыр уран чүгүнүн отчөттүг
концерттер дээр, В. И. Ленинниң төрт-
түнгөн хүнүнден бээр 100 чылыга бе-
леткелер дугайында СЭКП ТК-ның док-
таалыга дүштүр чорудун турар култу-
ра-массалыг хемчегелерин бирөөн-дир.
Илалыг боттаңда ол чер-черге организа-
ция, массалыг хой хемчегелерин түнө-
лүндөн тургустулар апар. Чамдык мы-
ла бээр мыканы, отчөттүг концерттин хү-
нү чедир келгире, дүзү-лаал биле му-
нудалыг-да «Белен» кижилерин чыгаш.

Уугу талаантың бот көрүдөлөрүн
концерт программасынче, оларын репе-
ртуарыңа оңа кичээлгеи салып чүгүлө.
Репертуар идея талазы-биле ханы утка-
шпынары, уран чечен талазы биле бедик
деңгээлде болуу ужуражыр. Илалыг от-
чөт бээр район бургу бот-тымгыр кол-
лективтерин эң эки номерлерин шилеп
алган, оларын чагыс ай көргүзүт кыл-
дыр тургузар апар. Манай республика-
ның Култура министрствозу, уугу
тоодалык бажыны, хогум-шын театры
жергежилди дуузын чедир хуузага-
лит. Отчөттүг концерттерин репертуары
чаа, бедик идеялыг номерлер биле байлак
болуун дээр бистин профессионал-да,
бот-тымгыр-даа композиторларымыс, чо-
гаалчыларымыс сагын салыр ужуражыр.

юбилейге уткуштур

КОМП АССР. В. И. Ленинниң төртүтүнгөн хүнүнден бээр 100
чылыга адал болурун социалисттик чарын «Интауло» ко-
мбинаттын шахталарында улам калбартып, хемчегелерин
№ 11-12 шахтазының онту чачогууну коллектив мунун турар.
Инда Евгений Крайновтун коллектив бригаданы «2К-32» дээр
комбайн-биле хун бүрдө ортумаа-биле 1450 тонна хөмүр-лашты
казып турар. Ол дээр, Печора бассейнге ыдыг хевирин арга-
дамыга эң дээр чедикши-дир. Эртен чылдың дөрткү кварта-
лында бүгү-өйлөд социалисттик чарының түнелдерин бээр
Е. Крайновтун бригаданың хөмүр-лаш улетур министерство-
зунуң болгаш хөмүр-лашчылар профсоюзунуң ТК-ның шалтыр
Кызыл тутун тыыскап.

ЧУРУКТА: Интау № 11-12 шахтазының хөмүр-лаш каа-
мычылары — ажилчы Е. Денисенко (оң талазында) биле кол-
лектив бригаданың удуртукчуу Е. Крайнов.
С. Губекинниң фотоу.

(СЭТА-ның фотохроникасы).

Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелинин сессиясында

Болгар, Улус Республиканын, Венгр
Улус Республиканын, Герман Демократ-
тик Республиканын, Моол Арат Респу-
бликанын, Польша Улус Республиканын,
Румыния Социалисттик Республиканын,
Совет Социалисттик Республикаларын
Эвиелинниң, Чехословак Социалисттик
Республиканын коммунисттик, ажилчы
партияларының удуртукчуларынын бол-
гаш чазактар баштыннарынын киржилге-
ни-биле апрель 24-те Москвага Эконо-

миктиг Дузалажылга Чөвүлелинин сес-
сиясы бодунун ажилын үргүлчүлөөн.
Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелинин
киржилчилери чурттарын кады ажил-
дажылгазынын арга, хевирлерин улам
сайзыраңгайжылары-биле холбашкан ай-
тырыгларын чугаалажыры үргүлчүлөөн.

Хуралды ВСАП ТК-ның Бирги секретары
эш Я. Кадар даргалаан. БКП ТК-ның
Бирги секретары, БУР-ун Министрлер
Чөвүлелинин Даргазы эш Т. Живков,
РКП ТК-ның Чингине секретары, РСР-

нин Күрүнө Чөвүлелинин Даргазы эш
Н. Чаушеску, ЧКП ТК-ның Президиуму-
нун кежигүнү, ЧССР-нин Федералдыг ча-
зааның Даргазы эш О. Черник болгаш
МАРП ТК-ның Бирги секретары, МАР-
нын Министрлер Чөвүлелинин Даргазы
эш Ю. Целенбал хуралга санал берген.

Санал-оалды хуралга эш-хуузуңда чу-
гаалыктып турар.

Сессиянын хуралы дүүн үргүлчүлөөн.
(СЭТА).

Н. В. Подгорный ПУР-нун шериг төлөөлерин хүлээп алган

ПУР-нун национал камгала министрин армия
генералы Войтек Ярузельскийге баштапкан.
Польша Улус Республиканың шериг төлөөлери
албан баура-биле найраалдыг аалдашкын кы-
лып, Совет Эвиелинде чоруп турар. Төлөөлөр
ини ССР-нин Дээди Соведин Президиумунун
Даргазы Н. В. Подгорный апрель 24-те хүлээп
алган.

Бескада ССР-ниң Камгала министрин, Совет
Эвиелинниң Маршала А. А. Гречко киршикен.
Н. В. Подгорный Польшаның уугу армия-
зының чепсектиг күштеринин төлөөлөрүн

ге түрөктин хамымында байыр чедирген. Со-
вет Чепсектиг Күштер биле Польшаның уугу
армиязының дакылчыларының арасында най-
раалдыг харылааларыңа чедикшиңиң хөгжү-
турарыга сеткил ханган ол илердейле чуга-
алаан. Ини чурттуу армияларының арасында
дайынчы аңы-дуума найраал совет, польша
уугу армияларының бүгү талазыг хөг-
жүтүр харылааларынын чугула база бир
авезоу болуп турар деп, Н. В. Подгорный дем-
деглээн.

Совет Эвиелинде чоруп, совет кижилер-биле,

ССР-ниң Чепсектиг Күштеринин төлөөлөрү-
лери биле ужуражып тургаш, көргөн-билген со-
нуурганчтук чүддерин шериг төлөөлөрүнүн ке-
жигүннеринин өмүзөөлөдөн В. Ярузельский
чугаалаан. ПУР биле ССР-ниң Чепсектиг Күш-
теринин арасында найраал ийи чурттуу улу-
тарын, социалисттик дем каттыштырыла-
ның бүгү күрүдөлөрүн илтиң арга-ажыкта-
рыга дүштүр хөгжүп, бажыгып турар деп, ол
дегелдээн.

Бескада чурттиң хамымында найраалдыг
байдалга эркен.
(СЭТА).

КОЛХОЗЧУЛАР, СОВХОЗТАР АЖЫЛДАЧЫЛАРЫ, КӨДӨ АЖЫЛАГЫНЫН ТУСКАЙ ЭРТЕМНИЛЕРИ!
БЕШ ЧЫЛ ПЛАНЫНЫ ОНААЛГАЛАРЫН ЧЕДИИШКИНИНГ КҮҮСЕДИР ДЭШ ДЕМСЕЖИНЕР! КҮШ-
АЖЫЛДЫН БУДУРКЧУЛУУН БЕДИДИНЕР, ЧЕР БОЛГАШ МАЛ АЖЫЛЫНЫН ПРОДУКЦИЯЗЫНЫН БОТ-
УНЕСИН ЧИНГЕДИНЕР!

(СЭКП ТК-ның Май 1-ге Кыйгырылгандан).

ЧАСКЫ ТАРЫЛГА—ШАЛЫПЧЫ ФРОНТ ТЕМП БЕДИК

СЭКП ТК-ның октябрь
(1968 ч.) Илеумунуң шил-
тирлерин амыралга боттан-
дырбашкан. В. И. Ленинниң
төртүтүнгөн бээр 100
чыл болурунда, Совет Ты-
маның 25 чыл оюнга турсаат-
кан социалисттик чарыкка ал-
ган хуузаларын ой-шала-
да күүсүдир дээр. Уугу-Хем
районун «Уугу-Хем» совхозу-
нун механизаторлары болгаш
тараажиылары часкы хову
ажылына белеткелерин хы-
намчалыг чорутканы, амгы үе-
де шык бажырышкынын бедик
темпи-биле чорудуп ту-
рар.

Беш чылдың дөрткү чылын-
да тарылга талазы-биле со-
хозтун мурунда уугу созула-
ча салынган, механизаторлар,
тараажиылар 10340 гектар чө-
гө тарылга чорутар. Тарыл-
га културалары 7080 гектарга,
мал чөмү културалар болгаш
погаш 2360 гектарга тарытты-
нар. Кызыл-тасты 3480 га,
арбайны 1500 га, чинге-та-
рааны 2000 га чажар, эрт-
кен чылдың күзүндө 500
гектар черде көк-тарааны ча-
янып тараан. Ажал-агыйын
салбырларында алды хову
бригаданы тургускан, 104
тракторун бригадаларда ху-
лап бажылаан, механизатор-
лар чедир, илчирбө ту-
гуйтук тракторларын ийи эл-
чеге ажилдаары планнат-
тылган.

Совхозтун дирекциясы, пар-
тия, профсоюз организация-
лары часкы хову ажилын
эрттирерин планна болгаш
социалисттик чарыктын хү-
дээлдерин ажилда кылгаш,
механизаторларын, тараажи-
ларынын илтиң уруалыга көр-
гөш, хову тургаларында ас-
ган, ажал паш баураар чоруп
турар. Кызыл-тасты 3480 га,
арбайны 1500 га, чинге-та-
рааны 2000 га чажар, эрт-
кен чылдың күзүндө 500
гектар черде көк-тарааны ча-
янып тараан. Ажал-агыйын
салбырларында алды хову
бригаданы тургускан, 104
тракторун бригадаларда ху-
лап бажылаан, механизатор-
лар чедир, илчирбө ту-
гуйтук тракторларын ийи эл-
чеге ажилдаары планнат-
тылган.

Совхозтун Кок-Чыраа бол-
ган Ары-Бажы салбырлары
тургалыгы хой кезин ээлеп
турар. Ары-Бажы салбырын
№ 2 хову бригаданың 4 муң
ажыг черге тарылга чорудат,
шык бажырышкынычче ап-
редь 15-те кирген, 4 муң
ажыг гектарның шыгын ба-
зырган, ам, доозарынын кы-
рында, шык бажырышкыны

сыры социалисттик чарыктын
нөсөөлөрүндө көрүдөгөн.
Муриакчыларын аттары
хуулап салбыраларыга
кирер.

Механизаторларын, тараа-
жиыларын ажал да арынга
таарымчалыг байдалда тургу-
зарычче чугула кичээлгеи сал-
дылган. Ары-Бажы салбыр-
нын № 1 болгаш № 2 хову
тургалары, Кок-Чыраа сал-
бырын № 3 хову тургалары
дериттинген. Чурталга ба-
жыларында демир-оруннар
тургускан, шевирин кыл-
дыр элп кады. Бө үн хову
тургалык бирөөн-дир 40
орун салган, илтиң, даштын
агаргы чугулайла каан үн ба-
жында кызыл-булуннар эки
дериттинген, коку агитация,
чаа солуннар, журналар,
стол кырынга ойнар чүддөр,
радиопремнистер бар. Тур-
галар электри чырыккымы-
биле хандырттыган. Столова-
лары чөмөшөр залдары,
арыг-силг, чөмөшөр шынары
эки, өртөө чини. Хову тургал-
ларында чунар-бажыларын
хуулап-не кылдып турар, ме-
ханизаторлар элчегелден кел-
ген, чунуп алган, арыг-сил-
гит орунуларыга даштаным
турарлар. Таакмы, ол, савап
дээр мыканы хун бүрүнчү хе-
регелдерин поварлар бааа
садып турар. Хандырылга эки,
механизаторларын, тараажи-
ларынын күжөйишкенин ажал
часкы хову ажилын
шылтирээр.

Совхозтун Кок-Чыраа бол-
ган Ары-Бажы салбырлары
тургалыгы хой кезин ээлеп
турар. Ары-Бажы салбырын
№ 2 хову бригаданың 4 муң
ажыг черге тарылга чорудат,
шык бажырышкынычче ап-
редь 15-те кирген, 4 муң
ажыг гектарның шыгын ба-
зырган, ам, доозарынын кы-
рында, шык бажырышкыны

ның баштайгы беш хонунда
социалисттик чарыктын түн-
нелдиге бригадала муриакчы-
лар илерден. Н. Салык-оол
«ДТ-75» трактор-биле элчеге
53 гектар черин шыгын ба-
зырап нормалын хун бургу
ажыг күүсүдир тургаш, беш
ажыг хүнүндө 274 гектарын
илчиртөө, бирги черин
элчөө, 40 рубльдың шаңа-
лыгы чеккен. «ДТ-75» тра-
кторларын механизаторлары
Д. Маслин-оол беш ажал хү-
нүндө 259 гектарын шыгын
базырап, ийиң шаңалы ал-
ган. О. Чал-оол беш ажал
хүнүнүн нормалын 105 хуу
күүсүткөн, үнүк шаңалы
чеккен. Кок-Чыраа салбырын
№ 3 хову бригаданың меха-
низаторлары 3000 ажыг ге-
ктар черин беш хонук илти-
де илчиртөө, шык бажырап
ажылып дооскан. Бригаданың
механизаторларындан «МТЗ-
50» тракторда ажилдап турар
С. Макавичи, «ДТ-75» трактор-
нун трактористи М. Маркс-
оол олар ийи чартыг норма-
ларын беш ажал хүнүндө
күүсүткөн, бирги шаңалы
оолда марказыг тракторлар-
нын механизаторлары К. Ки-
зыл-оол, Б. Каадыр-оол олар
ийиң шаңалыга чеккенер.

Ары-Бажы салбырын № 1
хову бригаданың деңгээл-
ринге хар чаа эрөө, соолу
хүнүндө хар дүшкөн, шык
бажырышкынын ийи хун
чоруткан. 135 гектар чер
илчиртеттинген. Бригада 2063
гектарга тарылга чорудат,
оон ийиңде кызыл-тасты 1530
га, арбай 200 га, чинге-та-
рааны 300 га. Мал чөмү кул-
тураларын 300 гектарга, пар-
тофельди 25 гектарга тарыт-
тынар. Бригадада 14 трактор
бизилаттыган, 22 тракторист ийи
элчеге-биле ажилдап турар.
Механизаторлар, тараажиылар
үрөвини хороннап эгелөөн,

ийи агрегат ажилдап турар.
Совхозтун тараажиылары суга-
рылгаже кичээлгеи сал-
ган. 900 гектар черин суга-
рып тарытты. Кок-Чыраа сал-
бырында 3 ийи составтыг аве-
но ам 350 гектар черин суга-
гарып. Сугаткыларда бир
трактор бажылаатылган, суга-
рылга херекселерин, пиди-
хис чедир-биле бар, Суга-
рылга авезоула ховун тар-
аажылар бажылаатылган.
Пенсионер Монгуш Беган,
Лонгач Байыр, Лонгач Пир-
лей, Ондар Лопсан болгаш өс-
кө-даа нормалын ажыг күү-
сүдир, сугатарынын бедик
шынарыг чорудуп турар. Зө-
но бир километр сугатка
беганы аптап кылган.

Совхозта партокм, проф-
эвилел болгаш комсомол ор-
га.

изациялары политмассалыг
болгаш култура-массалыг
ажыларын ховунун ажал-
чыларын ортуңуна паша
баурап доктаамал чорудуп
турар. Политинформация, бе-
сека беш хонук илтиңде бир
улаа илал-ла болуп турар,
агитхуузуларын беш хонук
илчиртөө, муриакчыларын чы-
рыдып, чөмөшөр бижиң
турар. Совхозта күш-култу-
раның эге организацияны хову
тургаларында хол-бөмбү
болгаш спорттук өскө-даа хе-
вирлерин организастап турар.
Май биринч байыраалыга
адал болурун механизатор-
ларын, тараажиыларын спорт
маргалаазын эрттирер
планнаттыган, белет келди
чоруда берген.

А. АЛДЫН-ХЕРЕЛ.

ДУЖУТТУН САЛЫМ-ЧОЛУ СИЛЕРНИН ХОЛУНАРДА, ТАРААЖЫЛАР!

(ХОВУ АЖЫЛДАРЫНЫН ХУН ДЕМДЕГЛЕЛИ)

Республиканың шөлдеринде часкы ажилдарың фронт-
у хун келген турум улам-ла калбарып турар. Апрельдин
25-ке чедир 100 муң гектар черин шыгын бажырап, 7,6
муң гектарын аңдарган, 7,4 муң гектар черин сугатарган, 5
муң гектар черге минералдыг чөмөшөрлөргөи токен.
«Дон Терезин» совхозтун механизаторлары ол шыгын
баштайгы беш хонук, Барым-Хемичке «Бозымен», Бай-
Тайгада «Муриакчы» колхозтары, «Тээли», «Мехереи»,
«Шекээр» совхозтарын механизаторлары оолту гектарда
илчиртөөнүн чорудуп турарлар. Каз-Хеминиң «Тилекеге»
болгаш «Коммунизмче орук». Таңының «Республиканың
башыкы» колхозтары часкы бүгү ол шыкты шөлдеринге
хөвөө арттырып орадалыктып турарлар.

Хой-хой механизаторлар часкы хову ажилдарында бедик
будурукчулук күш-ажылдыг уаггер-чичөөн көргүзүп турар-
лар. Бай-Тайга районда «Муриакчы» колхозта Хомушук Кы-
зыл-оол, Хертек Сали-оол, «Кок-Тей» совхозта Иван Ште-
мбер, Эдуард Миллер, Васильи Данилов, «Суклак» совхозта
Николай Сухорада, Леонид Байкалов, Михаил Зыков болгаш
өскө-даа аңаа хамааржып турар. Олар ээлчег нормалын
доктаамал 120—130 хуу күүсүдир турарлар.

Республиканың ажал-агыйларынын хой нуруузуңда кы-
жыг шылкып ажилдап турар. Часкы үеде мал бурзуу
үнелг, а кызыр чүддөр эңдикти болгой. Ам-даа чөс муң
ажыг гектар черин шыгын бажырап, 80 муң гектар черин
чазын уугу алдыр белеткээр, муң-муң гектар сугаттыг
черлерин сугатар херек.

Илалыг сугаттыг черлерде ажилда оңаа күдү темп-
лер-биле чорудуп турар. Уугу-Хем болгаш Таңды районнар-
нын сугаттыг черлеринге коппак кичээлгеи салып турар.
Тес-Хемде сугатарыны багай организастаан, иңда хун бу-
руде чүгө 10—13 киши сугаттылга ажилдап турар.
Ажал-агыйларын удуртукчулары болгаш тускай эртемни-
лери тарылга мурунун сугатарылаанга оңаа кичээлгеини
саапы. сугаттыг черде гектар бурзуу чазын сугаттылган
турган дээр, бүгү хемчегелерин алыр херек. Апрельдин
соолтун он хонунда тарва култураларынын шөсөдө ча-
штырылган Бай-Тайганың ажал-агыйлары, Уугу-Хеминиң
«Уугу-Хем» совхозу болгаш Казан аттыг колхозу, «Кок-
Тей», «Барым», «Шекээр» совхозтар эгелен, 300 гектарга
кызыл-тасты, 30 гектарга тарылма тоорукту чаштырган.

Часкы хову ажилдарында бүгү-ле чүддөр бирги черини
болгаш эргөжөч чугула. Бо хүнпөре агрономдарыны ролу
оңаа уугу. Агротехниктиг аргаларын, чаштырарынын хуу-
сааларын болгаш нормаларын агроном бурзуу үн черин
байдалын барымдалап илтиң алыр ужуражыр. Иңчалажон
калдыг-даа таварылга тараны эки болбазыраткан хор-
аңыңа, үн аңага эңне тааржыр хуусааларда чаштырар
ужуражыр.

Тываның тараажиылары! Боттарыңарың аргалары бол-
гаш мергежилдерин көргүзөр үе келген-дир. Беш чылдың
дөрткү тызыңдыг дүдүдүнүн салым-хууу ам силерден ха-
мааржыр!

КУШ-АЖЫЛДЫН БУДУРҮКЧҮЛҮҮН БЕДИДЕР

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫ!
КОММУНИЗМНИН ТИИЛЕГЕЗИНГЕ ЭН ЧУГУЛА, ЭН КОЛ ЧҮҮЛ БОЛУР КУШ-АЖЫЛДЫН
БУДУРҮКЧҮЛҮҮН ЧАЙГЫЛЫШ ЧОК БЕДИ-
ДИНЕР! АЖЫЛДЫН МИНУТА БҮРҮЗҮН ДОЛУ
АЖЫГЛААР ДЭЭШ ДЕМСЕЖИНЕР!
(СЭКП ТК-нын Май 1-ге Кийгымгаларынан).

Социализм тургузушкучуунун баштайгы хунеринде-де чаа индустрия тургузушкучуунун аял-ажаагында тургузушкучуунун бодолорунун чугулазын В. И. Ленин онзап айткан чоралар. 1919 чылда партиянын ийгилиги программанын төлөвилени чораларын тургузушкучуунун баштайгы хунеринде-де чаа индустрия тургузушкучуунун аял-ажаагында тургузушкучуунун бодолорунун чугулазын В. И. Ленин онзап айткан чоралар.

СЭКП-нин XXIII съездинин шийиттеринин амыдыралга боттандырдылар, бистин республиканын аял-ажаагында тургузушкучуунун бодолорунун чугулазын В. И. Ленин онзап айткан чоралар. 1919 чылда партиянын ийгилиги программанын төлөвилени чораларын тургузушкучуунун баштайгы хунеринде-де чаа индустрия тургузушкучуунун аял-ажаагында тургузушкучуунун бодолорунун чугулазын В. И. Ленин онзап айткан чоралар.

Чоокта чаа республиканын статистика эргелелинин дин-надым солунары паралаан болган. Ийла бо чылдык бирги кварталда улетпур бугурунгулелеринин аял-ажаагында тургузушкучуунун бодолорунун чугулазын В. И. Ленин онзап айткан чоралар. 1919 чылда партиянын ийгилиги программанын төлөвилени чораларын тургузушкучуунун баштайгы хунеринде-де чаа индустрия тургузушкучуунун аял-ажаагында тургузушкучуунун бодолорунун чугулазын В. И. Ленин онзап айткан чоралар.

ЧААГАЙЖЫДЫЛГАНЫ ХОЛГА АЛЫР

Районун чер-чер Советтер хой-ниини организациялар-биле кады суурларын чаагайжыдылган богаанчылдар талазы-биле чамдык кемчелерин чорудуп турар. Эрткен чылдын индустрия-биле 11 муң ажыг аны-бүрү мийтирин тараан. Оруктарга 13 көвүргүлери туткан. Туран хоорайнын 5 куумчуларын чаагайжыдылган кылган, ногаан театрынын туудун дооскан. Аржаан — Хадым оруун кылган. Аржаан — Тарлаг, Сумьче баар оруутарын бо чылдын доозар. Чаагайжыдылган, ногаанчылыкта ажилын Туран хоорай, Аржаан көдө Советтер чүгээр чорудуп келген.

Туран хоорайнын болган районда суурларын чаагайжыдылган дугайында айтырыгын район Советинин сессиясында эртен чылдын чугалажып көргөн. Чаагайжыдылган ажилдарын чорударын, културта, амыдырал хандылары чөргө ажилалга кириерин, сонгучуларын чагыларга үнөзүлөп турган, тус-тус черлерге ажилал кылган. Анаа депутаттар, албан черлеринин уаурутучулары киржи, арга-сүмезин калып, чоокчу чылдарга кылгыр ажилаларын толарткан.

Туран хоорай Совети чаагайжыдылган, ногаанчылыкта ажилын чорударга куумчу комитеттеринге, өске-даа хей-ниини организацияларын ийгилиги турган. «Найрал» куумчу комитети ийла чурттан турар хамааталарын ол ажилалга мобилизация, санитар байдалды эки тургузарын чөргө алган. Эрткен чылдын 300 кири мийти олурткан, оларын ажаалазын уругучу чорудуп турар. Аржаан көдө Советинин Хадым суурда И. Даржаа баштаан куумчу комитети мийти тарылгалын организация-вышкан. 3 көвүргүтүп септеэн.

Ийла-даа чамдык суурларын, куумчуларын, квар-талларын чаагайжыдылганга ол черини чуртгажыдылган куумчу, квартал комитеттеринин талазынан эвези кичионгенин салып турар. Ол хамаанчок чамдык суурларга куумчу комитеттерин бестин тургустуунаан. Төп суурларын өтүлгенин планы чогулган тураларын черге тууд кылган, оон сонда эке кылгыр ужурга даа таваржып турар. Туран хоорайда чунар-башынын хоорай кымында малтангыр черде кылган, амыдырал хандырылга комбина-

механика пегинде болган гар-жаста аар чүктөргөн чүдүрер, дүжүрер автоматтарын чаартыкчыларын саналдарын баугар болбаазырадып тур-гускан.

Бедик будуркучулар ажил-ды техниктиг депшилгенин ачымда боттандырар. Ынчангаш чогаадкыч ларын болган чаарткыч ларын ажилын ийдепкейжиди, олар-га бүтү талазын детинчанин көргүзери чугула. Руза эрге-лелин коллективтеринде ажилчыларын болган ин-женерлеринин техниктиг чога-дылга кирилгезе уагул Оларын кирерин саналдарын будуркучуларын шийгезе, эр-кен чылдын 47 муң рубльдин камналгазы алган.

Ийн чыл бургулар шахтер-лар коллективтери күш-ажыл-ды эртемге үндөзөлөп органи-заастарын талазы-биле элөөн кемчелерин алган. Ха-рым ол соругта иштик кур-лавырларын ажилалын эки-жерде артыгын күштөдирген. Шахтада болган авария-га 1963 чылда оон мурундагы-зында 11 хуу өскөн болган хоумур-даптыг бот-үзөи 20,9 көпөк чылгын. Бо кыжын руда эргелелин коллектив-терин улуг күженишкенин ажилдаан. Кышкы улуг оок үзөндө хоумур-дамка хер-гелди бурун хандырып, буду-румчелин ажилдаан ийла дин «Кызыл-Хавак» шахта үл-етпур будуркучуларын соци-алист чарыштын тилекчын болган. А. Чадаванын да-гыжырын көргүзүлери ба-за бедик.

Беш чыл планын хуусаа бе-тинде күсөдир, баштайгы-нын юбилейин төзөтүп ут-куур дөш социалист чары-ш «Гыва даг-дуг» комби-ната калбарган. Ол коллек-тив ажилчыларын санын өстүрбейн, чаа бедик буду-рукучуларын техниканы шийгез-ди, даг-дугтын арытлаарын хемчөөлүн уругучу өстүрүп турар.

Комбинатта күш-ажылды эртемге үндөзөлөп организа-астарын лабораториязы чаа-чаа кемчелерин ажилал кылган, оон экономика та-лазы-биле ажилалыг тодал-дын, дээр саналдарын буду-рукучуларын шийгездип турар. Соолгу үдө механизминин ажилал турарын элөөн эки-жон. Ак-доуракчылар ам комбинаттын баштайгы ээл-чезин төлөвиле күчүзүн 72 хуу ажыг шийгезген болган даг-дугун чаа стандарт бау-гаар арытлаарын боттандыр-ган.

Оруктарын, көвүргүлери септеп, машина чорур орук-тарын аштаар дугайында хей-ниини ажилалын чөргө чорукту ленинги суббо-тинги хунуи бин-хемчилер көргүсөн. Субботникче 3940 киж ажилал үнгөн. Ол дээр-ге районда үш кижини-не бирээи болур. Будуркуче чер-леринге ажилаларын аныг-да, дык хой киж чаагайжы-дылга ажилалыг ол хун ки-ришкен. Чаагайжыдылга ажи-лын чорударын энтг үзөи час келген. Ынчангаш рай-онун Советтеринин куускома-ны, чаагайжыдылга болган орук туудуун талазы-биле ко-миссиялар, депутаттар бо хунерле шийтирилг кемчел-ерин ап, В. И. Ленинни ту-рүтүгүн хунуи бээр 100 чыл болур оон таварштыр-алган социалист хуузел-леринин күсөлдөзүн амыды-ралга боттажыларын төлөп-түгү үзүн кирип, чаагайжы-дылга ажилын улам ажилдер ужурут.

А. КОЛ.

СОВЕТТЕР БОЛГАШ АМЫДЫРАЛ

Сутуларын арыг-шевер бай-далын экижерин чаагайжы-дылганын база бир чугула ке-зи. Ийныг болза-да район төвүнүн санитар байдалы ам-даа кууду денелде. Бо талазы-биле хоорай Советинин тала-зында албан организация чө-рлеринин уаурутучуларынга чоругу негелдени салбаан. Ха-рын-даа чамдык коллективтер (ийш белегээр үчөктө, рай-по, амыдырал хандырылга комбинат) ботку хоорайнын девисеринге, бок төгөр чө-рге чөдир өөртөй, ара төп турган.

Сутуларын арыг-шевер бай-далын экижерин чаагайжы-дылганын база бир чугула ке-зи. Ийныг болза-да район төвүнүн санитар байдалы ам-даа кууду денелде. Бо талазы-биле хоорай Советинин тала-зында албан организация чө-рлеринин уаурутучуларынга чоругу негелдени салбаан. Ха-рын-даа чамдык коллективтер (ийш белегээр үчөктө, рай-по, амыдырал хандырылга комбинат) ботку хоорайнын девисеринге, бок төгөр чө-рге чөдир өөртөй, ара төп турган.

Мартта бестин бир ийкек онааштыр 328 литр сүтү саап алган. Ферманын өске саанчыларын Ондар Бичи-Уруг, Люд-мила Левтова болган Валентина Родукина олар эки түн-недери чөдир алган. Ферманын саанчылары В. И. Ленин-нин төртүгүн хунуи бээр 100 чыл болур оон болган Тыванын 25 чылдын төлөтүп ужуражыр дөш, кызымаккай ажилал турарлар.

Ю. ЗОРИН.

ЧУРУКТА: БЫЗАА АЖААНЧЫ С. ЧЕРИНГОВЦЕВНЫН БЫЗАА-НЫ СҮТ-БИЛЕ ЭМЕСКИНЕТ ТУРАНЫ.

тир-оол, шахтада маршейдер Анатолий Машарин, инженер-энергетик Анатолий Имай-лов, бульдозерист Николай Гавриленко болган өскелер-да тыныгыр, техниктиг чо-гадылгага сундулуг кижил-дер.

Ажилчыларын ийдепкей-ки кирилгезе чокта тех-никтиг депшилгени бодары бөзүн берге. Чаа техникага, технологияга сонургал улуг. Ол дугайында мындыг чи-жеккен көргүзөөл. Беш чыл-дык эртен үш чылдарында республиканын будуркучу-лери, туудуга болган тран-спортка муң ажыг чаарткыч саналды шийгезген болган оон алган камналга 1 млн. 700 муң рубль чөткөн. Кы-зылдың алектри станциязын-да болган «Гыва даг-дуг» комбинатта ажилал турар-лардан ол кижинин бирээи-не боттажыларын төлөтүп-түгү үзүн кирип, чаагайжы-дылга ажилын улам ажилдер ужурут.

Беш чыл планын эртен үзөи республиканын улус ажил-агында ам-даа улуг курлавырлар барын илереди-п турар. Чамдык министер-стволарнын ведомстволарын болган будуркучуларын

КОМИ АССР. Сонгу таланыг хоумур-даш байлангыт девис-коорай-Интаныг кол тууду планын чогадып тургускаан. Хоорайнын чоно чоокчу чылдарга 75 муң киж чөдир көвү-дээр. Ийн оон барымдаалан. Кол тууду ажилдары Ба-рын районга болган төпке калбарар.

ЧУРУКТА: Интаныг тууду-суур планын чугалажып ту-рар (солагай таладан оң талаге) хоорайнын кол архитек-тору Л. Астахов, «Непора төлөвиле» институтун салбы-ры-ныг кол инженери В. Алещев, инженер-толевилекчи Р. Бельфорт, архитектура-тууду кидизиниг начальниги С. Бу-бенас, «Инта хоумур-даш» комбинаттын кидис эргелекчи В. Нивинин олар.

С. ГУБСКОЯНЦ ФОТОЗ. (СЭТА-НЫН ФОТОХРОНИКАЗ).

Ужуражылга хуралында сонгучулар С. Санчит, Д. Саал, О. Хурен-оол болган өскелер-даа санал-оонаын бе-рип, хуузелдерин алгылаан. Олар депутатка өөрүп чет-тиргенин илереттишкан, алек-три болган телефон хары-лаазын экижеринге, школа болган клуб туудуун чоруду-лган, советтин кадрлар ай-тырын шийтирилгезинге ду-алажырын дөдөз.

Ужуражылга хуралында сонгучулар С. Санчит, Д. Саал, О. Хурен-оол болган өскелер-даа санал-оонаын бе-рип, хуузелдерин алгылаан. Олар депутатка өөрүп чет-тиргенин илереттишкан, алек-три болган телефон хары-лаазын экижеринге, школа болган клуб туудуун чоруду-лган, советтин кадрлар ай-тырын шийтирилгезинге ду-алажырын дөдөз.

Ужуражылга хуралында сонгучулар С. Санчит, Д. Саал, О. Хурен-оол болган өскелер-даа санал-оонаын бе-рип, хуузелдерин алгылаан. Олар депутатка өөрүп чет-тиргенин илереттишкан, алек-три болган телефон хары-лаазын экижеринге, школа болган клуб туудуун чоруду-лган, советтин кадрлар ай-тырын шийтирилгезинге ду-алажырын дөдөз.

Ужуражылга хуралында сонгучулар С. Санчит, Д. Саал, О. Хурен-оол болган өскелер-даа санал-оонаын бе-рип, хуузелдерин алгылаан. Олар депутатка өөрүп чет-тиргенин илереттишкан, алек-три болган телефон хары-лаазын экижеринге, школа болган клуб туудуун чоруду-лган, советтин кадрлар ай-тырын шийтирилгезинге ду-алажырын дөдөз.

А. ДОПЧАА.

ЧУРУКТА: БЫЗАА АЖААНЧЫ С. ЧЕРИНГОВЦЕВНЫН БЫЗАА-НЫ СҮТ-БИЛЕ ЭМЕСКИНЕТ ТУРАНЫ.

уудуткучуларын техниктиг депшилгенин аял-ажаагында тургузушкучуунун бодолорунун чугулазын В. И. Ленин онзап айткан чоралар. 1919 чылда партиянын ийгилиги программанын төлөвилени чораларын тургузушкучуунун баштайгы хунеринде-де чаа индустрия тургузушкучуунун аял-ажаагында тургузушкучуунун бодолорунун чугулазын В. И. Ленин онзап айткан чоралар.

Күш-ажылдын сагылга-чу-румунун кошканда хей үс-шак халас эртин турар. Эрт-кен чылдын улетпурге про-гула болган анаа туруун-кувун урсуунда күш-ажыл-дын будуркучуу 1 хуу ку-рукчулун өстүрүшкүн пла-нын куусетпейн, 800 муң ажыг рубльдин, продукция-зын чөдир бөргөз.

Күш-ажылдын будуркучу-лун амыдырал хандырылга министрствозун коллек-тивтеринде алып-чөм улет-пурч эргелелин заводта-рында чавыс боулу турар. Ажилчыларын мергеленин бедидип, чаа технологиян болган кедилг техниканы ажилал талазы-биле ажил-ды бапкарарын партия ор-ганизацияларын, бүтү комму-нистер холга алыр ужурут. Ажил-агы чорудулазын техниктиг депшилгенин өөрүнө кирип, будуркуче-лиг ажилал төлөдө, киж ажилал чорудулазын бот-түгү үзүн кирип, чаагайжы-дылга ажилын улам ажилдер ужурут.

СЭКП Тыва обкомунун улетпур болган транспорт кидизинин эргелекчи.

ЛЕНИНЧИ НОМНАЛДЫ ӨӨРЕНИП ТУРАР

СЭКП Тес-Хем райкомунун чанында анык коммунистер-нин илоазын элөөлгө кичээлгө «В. И. Ленин — СЭКП-нин үндөзөлөгч болган тургузушкучу» деп темага теоретиктиг конференция эрттирген. Анаа В. И. Ленин-нин теоретиктиг номналын дугайында 8 лекцияны пар-тия райкомунун кидис эргелекчилери, райкуускомун бол-ган комсомол райкомунун харысалгалыг ажилдакчылары номчаан.

СЭКП-нин Тес-Хем райкомунун бирги секретары эш Да-жы партия бөдөлгө дугайында лекцияны кылган, анык коммунистерге болган партия кешигунеге кандидаттарга билитерин тыыскаан.

А. ДЕМБРЕЛЬ, бистин коор.

УЖУРАЖЫЛГА

Гыва АССР-нин Дээди Со-ветинин депутат Түлүш Арапханович Стал-оол чоокта чаа «Дон-Терезин» советтин сонгучулары-биле ужура-каш, өтөдүн берген. Депу-тат сонгучуларга делегациян а-ты байдалын чаа бистин чуртта ленинги юбилейге бе-леткек ажилдарын чоруп турарын дугайын толартып тайылбырлаан, дараазында

Сонгучуларын депутатка кириген чагыларын хой кезин боттаткан. Дон-Терезин мурунда салбыр турган бо-ла, ам улуг ажил-агы боон, совет оонаган. Ак көдө Совет база тургустунган.

Соолгу чылдарда Дон-Терезин суурда совет кон-то-разын, столовааны, ийн аа-ишти чурттаар 10 ажыг ба-жынын, почта салбырын ажил-далга кириген. Удас көдө Совет баянчынын тууду доостур.

Ужуражылга хуралында сонгучулар С. Санчит, Д. Саал, О. Хурен-оол болган өскелер-даа санал-оонаын бе-рип, хуузелдерин алгылаан. Олар депутатка өөрүп чет-тиргенин илереттишкан, алек-три болган телефон хары-лаазын экижеринге, школа болган клуб туудуун чоруду-лган, советтин кадрлар ай-тырын шийтирилгезинге ду-алажырын дөдөз.

Ужуражылга хуралында сонгучулар С. Санчит, Д. Саал, О. Хурен-оол болган өскелер-даа санал-оонаын бе-рип, хуузелдерин алгылаан. Олар депутатка өөрүп чет-тиргенин илереттишкан, алек-три болган телефон хары-лаазын экижеринге, школа болган клуб туудуун чоруду-лган, советтин кадрлар ай-тырын шийтирилгезинге ду-алажырын дөдөз.

Ужуражылга хуралында сонгучулар С. Санчит, Д. Саал, О. Хурен-оол болган өскелер-даа санал-оонаын бе-рип, хуузелдерин алгылаан. Олар депутатка өөрүп чет-тиргенин илереттишкан, алек-три болган телефон хары-лаазын экижеринге, школа болган клуб туудуун чоруду-лган, советтин кадрлар ай-тырын шийтирилгезинге ду-алажырын дөдөз.

Ужуражылга хуралында сонгучулар С. Санчит, Д. Саал, О. Хурен-оол болган өскелер-даа санал-оонаын бе-рип, хуузелдерин алгылаан. Олар депутатка өөрүп чет-тиргенин илереттишкан, алек-три болган телефон хары-лаазын экижеринге, школа болган клуб туудуун чоруду-лган, советтин кадрлар ай-тырын шийтирилгезинге ду-алажырын дөдөз.

И. ЛОПШАН.

Тыва АССР-нин көдө ажил-агы продукциянын шынарын тала-зы-биле куушпекция начальниги.

МҮРНУВУСТА УЛУГ АЖЫЛ

А БЫЯК чогаалчыларын V Бүгү-өлөтү хуралы бо чымдык март 25-тен апрель 1-ге чейин Москва хоорайына барган. Хурал кийин төрөлгөнүн уугу башкыларын Вадимир Ильич Ленинни төрүтүгөнүн хунууден бээр 100 чыл оюн таварыштыр аркени-биле онаатга болуп турар.

Бо чымдык дээрге эң не шилтигени анык чогаалчыларын шууганга болган. Бир талаада, чүгө 35 хардан куула нымдык делегатор кырышкан. Ийн талаанда, Совет Шилдигинин чыл салым чогаалчылар организациала-ры 900 ажык делегаторын депштинген турда, оларын шилдигин 250 кижини чымдык шилдигини сонда арктан.

Ук хуралга Тыванын төлөдү болуп кырыш аас-кежи меңо таварышкан.

ССРЭ-нин Чогаалчылар шилдигин даргаан Константин Феликс сос ан чүве чугаалаан, делегаторын 178-дан дээр эртемниг болганын онзаалан демдегезин. Бо чорук дээрге анык чогаалчыларын билгил-мекерлерин, оларын култураларын дини-ни канчаар-даа аажок өскө-ниг херечини ол.

Совет Литературанык хоочуннарын үнелг чыгыр соун ан, бистик чуртувугу интин болган дайткын политиканын дугайында соун лекцияларын диниан, кырышкы бурзугу чогаал-дарын бүтү тала-биле сай-рып келдиин.

Семинарлардан шилдигин-ген ээзи каш анык чогаал-чыларын ССРЭ-нин Чогаал-чылар шилдигини кижигу-чүгө кирери-биле хуралдан рекомендацыйа берген. Ын-дым анык рекомендацыйа-нык меңо база берген. Бо чо-рук мээк чогаалчысы ажи-лымнын улам сайыраарын-га идитин берип, чоң му-рунга харысаалга, хулаалгем-ни каш даярлар уагатын турар-дыр. Ол ышкыш, се-минарга «Айгарыкчы» алаан-нын «ейири» деп шугу-терим чымдыкын «Анык-гардыя» дээр ном үндүр-чүр тускай номчугаш кылдыр үндүрери-биле хулаалгем-ни чымдык семинарга эки деп үнелеге четкен.

Позия, черле кичаш, че-чен чогаал дугайында чуга-а үнелергенде, Алексей Мак-симович Горькийнин кичаш-сөстөрүн үргүчү сактып кээр мен: «Позияны чүгө хлөб-тип чыр чүве кыла бээр, поэзия-ла болза, бодуну чар-пак-кааын чидиритер».

Шынал-за чоңуга «Буду-гаран болукчу, оон кара, кула, үнү — чогаалчы кижиги боду бодунга кымдан-даа артык, хайра чок шилдиги-чи болур ужураг. Ышпаан чогаалдарын редакцияларга сыгаш, «эдин-чааптарлар» чүгө-ле ирги?» дээн, ийн ку-лаан кымышкан олурбаа-ла болтай.

Бурунгу шагда Гораций дээр чогаалчы чурттан чо-раан. Оон чугаалааны-биле алырга, ол бижип алган чо-гаалын парадигманын му-рунга тос чыл дугузунда шугашкан келер турган. Тос чыл эргенде, ук чогаалчы чурат, хилдиз мөңдүгөйин турар алар дээ. Чүгө кичаш дини-биле паралага саналда болур.

Бо чугаада кончуг ханы у-ка бар. Бижон чогаалын ав-тор аптарышпиче онтканш, тос чыл болган ушугу аса-боон-не болтай, а тос чыл дугузунда боду эде бижип, хо-гуна келгени ол. Чогуна-нычан чогаал бижип, чулук, хандык мөңдүгөйини кел-ген.

«Далайга дамды дуа» дээн ышкыш, чогаал ажалыга ээзон биче-даа бол, чүгүмү кичиритиптир турар бол-ганда, хун келген тузун-на мурунда карак кызыл, уй-гу, дым чок ажал бар дээр-ын улам тос ажал чорур мен.

Монгуш ДОРЖУ.

Май 1-нин байырлалына тураскааткан Кызыл хоорайнык ажилчы чоннарынык чыскаалы

Ажылчы чоннарынык чыскаалы 1969 чылдың май 1-де, эртенгиин 10 шакта болур. Чыскаал колонналар аайы-биле келер. Колонна бүтүзү айткан черин ээлер.

БИР ДУГААР КОЛОННА — шилдиген республикаларын тукташ тукташ ДОСААФ-тын методикте-ри. Чыгыр чери — Ленин кудумчуу. Нулпун аттыг библиотеканын чаны. Эш А.Г. Ефимов харылаар.

ИНИ ДУГААР КОЛОННА — спорт ниятелигдерини тук тулукчулар куч-культура-нык спорт ниятелигдерини спортчулары. Чыгыр чери — хоорайнык куч-культура ба-зымы. Эш Ю. Н. Коалов харылаар.

УШ ДУГААР КОЛОННА — хоорайнык бүтү шакталары-нын өөреникчилери болган башкылары. Чыгыр чери — Ленин кудумчуу, ИХМ ба-зымынын чаны. Эш И. В. Селин харылаар.

ДОТ ДУГААР КОЛОННА — педнеституттун, көдө ажил-агый техникумунун, мединичини, педучили-щени, садик-кооператив учи-лищенин, уран чүгү учи-лищенин, политехникти техникумун, № 3, 35 проф-техучилищелерини студент-челери болган сугуруулар. Эш А. В. Дятлов харылаар.

БЕШ ДУГААР КОЛОННА — коммунист куч-ажылдык коллективтери. Май муру-ну чыгышкын тивлекте-ри. Чыгыр чери — Интер-национал кудумчуу. Муге-чаны. Эш П. Н. Чумакос харылаар.

АЛДЫ ДУГААР КОЛОННА — Амдырал хандырылга ми-нистерствоу, хоорайнык амдырал хандырылга ком-бинаты, даярмалга фабрика-зынын, Амдырал хандырылга министерствоуун, сеп-тегел-тудт эргелелин, дая-рмалга комбинатынын, эш-чем үстүгүгүн эргелелин, эш, сүт комбинатынын, пиво заводуну, хлөб заводу-ну, сүт комбинатынын, хо-райнык сүт заводуну, алгы заводуну, харылаанын рес-публикада бодуруг эрге-линин, хоорайнык харыла-аа белдирини коллективте-ри. Чыгыр чери — респу-бликанык харылаа эргеле-ни бажымынын чаны. Чыскаалче Кочетов кудумчулаш парак асылаш Ленин ку-думчуу келер. Эш С. Н. Сафинулин харылаар.

ЧЕДИ ДУГААР КОЛОННА — «Тыва тудуг» трезини, «Кызыл тудуг» тудуг эргелелин, № 14 механизация эргелелин, № 12 автобаз-анын, № 3 тудуг-монтаж эргелелин, «Кызыл будуру-ге тудуг» тудуг эргелелин, Кызылдын «Сибирьтөм-тө» уастогуну, «Сибирь-электромонтажын», «Тыва көдө тудуг» трезини, № 62 көкүч чорур механизаста-тыг колонианын, «Тыва көдө тудугун» АТН-ини, тудуг материалдар үстүгү эргелелин, тудуг заводу-ну, Кызылдын «Сибирь» уастогуну, Кызылдын кө-күч чорур «Востоктех-монтажын», Кызылдын төп электри станциянын, тудуг эргелелин, № 72 мехколон-наын коллективтери. Чыг-лар чери — «Тыва тудуг» трезини бажымынын чаны, чыскаалче Комсомол кудум-чуу.

ОН БИР ДУГААР КОЛОН-НА — СЭКП обкомуну болган хооромун. Мини-стрлер Чувуелинин Тыва АССР-ин Дээди Советинин Президиумун, хоорүүс-комун, ВККСМ обкомуну болган хооромуну, обл-профвуелинин, профву-елдер обкомдарынын, Сан министерствоуун, Социал-хандырылга министерствоу-ну, архитектура эргеле-ни, хоорайнык социал хан-дырылаанын, ажалга кес-сарынын, бакыларынын, статистиканын, уруглар сар-тарынын, ажилдерини кол-лективтери. СЭКП хооромуну бажымынын чанын чыгыр. Чыскаалче Комсомольск кудумчулаш келер. Эш В. М. Матсон харылаар.

ОН ИНИ ДУГААР КОЛОН-НА — Бүтү редакцияларын, «Билгил» ниятелигдин рес-публика болган хоорай салбыраларын, эрте м-иничиле институтуун, Чы-рыдышкын министерствоу-ну, ном үндүр чери, радио дамчыдала болган те-левидение комитетин, пар-хоорайнык байырлат комиссиязы.

Бистин аалчывыс — хоочун партизан

Эрик Кох. Вильгельм фон Кубе. Франк. Кижиги төрөлгөнүн эң каркы бо дайы-нары билбес кижиги кайдал? Гитлерин эжелеп алган де-вискарлерини чаа башып тур-ган кончуг чери чун ажалы-нын аттары бо-дур. Эрик Кох, Вильгельм фон Кубе — Бело-русияны, Франк — Польша-ны.

Бистин республиканын эр-раннарына «Күчүдүг сору-тулар деп кичи үненигден бээр мидыла кончуг үлү үе арктан. Ында сурагыл раз-ведчик Николай Кузнецов У-кранынын дарлактын Эрик Кохту алып олурер деп тур-ганын база көргүсөн. Ын-ча каркы дайым алыспай барган.

Николай Кузнецовту ко-мандир Дмитрий Медведов болтай. Ол партизан отряды Украинга турган. Шак-ла мидык партизан отряды эжелет-тирген Белоруссияга база тур-ган. Оон командир чораш Иван Федорович Золотарь ВККСМ Төп Комитетинин шу-гуу-биле Тывада чедип кел-ген.

Иван Федорович 1905 чыл-да төрүтүгөн. Эрткен бар-ганын дугайы хөөрөн бээрин дээримге, ол кыскамы-биле мында дин.

Мартин аажок амыраан. Мартинову ашкырып-тегер-геш, завод командир Сека-чөв оон-биле кады Тываны сактып, пидиригенин тавы-чы кижилерин дугайында хөөрөжип олурганнар.

Школа өөренип туру-да, силерни фамилиялар-биле атташ башкы мен баш-кылап чораш—деп, Секачөв чугаалаан.

—Ат-бакы кым ийик?—деп, Мартинов айттырган.

—Александр Иванович Мартинов. Кончуг-ла эки башкы!

—А ол мээк өм ээзи-дир—деп, чүгү-да болбап чүве ышкыш, Мартинов тайылбыр-лаан.

Тывадан ийн оюнук кича-тар танышкан. Александр Ива-новна Мартинова ам-даа баш-кылашкан, ол Кызылдын № 6 школянын директору.

Иван Федорович бо бүтү-нү улут сеткил ханышкы-биле сактып олурда, телефон кыл-гырт кымды. Чугаалашкы-нын сонда ол мычча дей-ди:

—Дүүн школа-интернаттын пионерлеринге комсомолчу би-

Төрөөн Тывавыстың делгемнеринде

«Тере-Хөл колхозтук Балыктыг болгаш Кундус хемнерини үстү бажында эки одапарлыг дел-гемнерде колхозтук инек, хой, кылга болгаш сар-лык малдарын өстүрүп турар кижилерге болгаш Кара-Хем бажынык тайгаларында ишчилер бри-гадызынга барып четкеш, кино-чурк тырттырып, политинформация, беседа кылдыр дээш Күнгүртү-ден колхозтук ораакны даргазы, мал бригадир

Төрөөн Тывавыстың делгемнеринде

зи Кыргыз, колхозта киномеханик эш Оюн, Кы-зылдың телестудиянын ажылдакчылары-биле айткышканнар. Узун делгем Балыктыг хемниң унчү өрү автыг кижилерин чоктап бар чыдары ол. Телестудия ажылдакчыларынын кылган кино-очеригин телекөрүкчүлөр сонугураан.

Ю. КОСАРЬКОВТУН фотоу.

БИРГИ КИЧЭЛ

№ 1 диаграммда шымдыраа хо-лун болган бодалдарын эге туружу көргүсөн. Агы-биле ойнап диник, силер. Ийн талакы азыларда терге-лөр-дир, оларын чашыла аттар, дараазында төвөлөр. Оларын аразында нон (он талаада) биле мерзе. Ак мерзе ак шөгө, а караа ка-ра шөгө турар ужураг. Бо-даларын мурунуга кайы-даа таа сес-сес оодар салып азыр.

Кочуг ак таа эгелээр. Оон соон ойнакчы бурзуг ээ-ч-биле бир-бир көш кылыш ойнаар. Боду бурзугу көкү ангы-ангы болур. Ийн-бүрү бодаларын канчаар көжери билгил алырнын мурунда, көкү билгиригенин чуруму-биле танышаалынар (№ 2 диаграмманы көр).

Шымдыраа хо-лунда ууун дургаар чоруткан 8 оудуг (азы горизонтальдар) болган доора чоруткан 8 оудуг (вертикальдар) бар. Горизонталь-дар 1-ден 8-ке чейин саннар-биле, а вертикальдар латин алфавитини үкүттери-биле — (аа—а, бб—б, сс—с, дд—д, ее—е, фф—ф, гг—г, хх—х) делделеттер.

Шөл бурзуг тускай аттыг болур. Атынч олозгай тала-зында бирги шөлү эае дээр болган оон-даа өскө. Ону демдегелээр, хо-лду ак бодал-дар турган талазындан көр болган санын база үкүтүгү демдегелээр ак талазындан эгелээр дээрин билги алыр херек. Кара бодалар алган ижин демдегелээр база-ла ак талазын барымдаанын би-жип. Чижээ, кара-биле ойнап олурар кижиги олозгай талазынын алдык бурзугун (ол бурзуг аны-биле ойнаа-ныккыг ол талазынын үстүгү бурзугу бола-да) «8» деп, ак таа ишкеш демдегелээр. Каттааларыга айтыр-сар.

МЕРГЕЖИЛЧЕ ОРУК

Шымдыраа спорт бистин республикада массалык апарган. Шымдыраачыларын мергежил бидер, оларын билин бай-ыдар сорулга биле бөгүнден эгелээр. «Шын» солунга «Шымдыраачыга булуңу» ажыттывыс.

Шымдыраага спорт мастеринге кандидат Чыртан-оол Бады-Белекович Оюн ук бу-луңга шымдыраа кичилдерин чорудар. Оон аңгыда, тывыңгыр, солун, композиция талазы-биле нарын болгаш чараш шым-дыра бодалгаларын, этюдтарын аңаа пар-лаар, бедир мергежилде шымдыраачыларын эң-не солун салгыларын сайгыр-газын тайылбырлап бижир.

Бистин «Шымдыраачыга булуңу» амылган идепкейлиг кирип, редакция-же солун шымдыраа бодалгаларын, этюд-тарын бижип, спорттук бо хейирини тала-зы-биле билбей барган айтырлыгыларын солун дамчыштыр коллективтиг чуга-аламылга кирирлерин күздөжөс, эр-гим номчучулар.

оюнууң кол бодам. Оюнуң сорулгазы — удуланышкы-зынч нойлун көрер чок кылдыр албадан көри (мат-на олуртуу) болур.

Нон чанында чыдар кан-дыг-даа шөгө, кайы-даа үж-ке көкү болур. № 3 диа-граммда ноннын көкүч бо-лур шөлдерин согуучулар-биле айткы көргүсөн. А 1 шөгөдөн а 8-ке чейин боду-ар өрүн демдегелеп бижип алынар.

№ 4 диаграммда шым-ды-

жүндө домейлешкөк чүгү бол-за, ноннын дужал каан мер-гежил, чүгө чанында шөгө көрер болур.

Ам тергенин (№ 4 диаграм-ма) база төвөини (№ 3 диа-граммда) канчаар көжери көрөзүлөр. Терге дот шу-гун ааы-биле, тодугайлаар-га, вертикаль, азы горизон-таль азы-биле көрер. Терге бодунуң күжүгүн талазы-биле чүгө мергеже четтеш.

Төвө бодунуң диагональ-ны (шашышкык шугуңуңуң) ааы-биле, лашкы мерзеи ышкыш, кайы-даа хире ыра-

редакциянын адреси: Кызыл, Шетиник — Кравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторун ораакчыларын болган пропаганда кидизини 35-24, харыскалгалы секретарын 23-35, партияны азы ирил кидизини 23-54, култура кидизини 37-13, көдө ажил-агый кидизини 21-47, улутчу кидизини 22-64, чаага база совет тургузат кидизини 21-27, информация кидизини 20-60, бухгалтерияны 31-75, корректорларын 27-41. Солун келбей барганга 32-75 телефонче долгаар.

Тыва АССР-ин Министрлер Чувуелинин чанында паралаг эргелелин типографиязы (Кызыл, Шетиник — Кравченко кудумчуу, 1), ТС — 00104

Солун неделяда алды катап үнөр